دیجی‌نامه
Beyond News. Into Stories

مجموعه آموزشی و آمادگی مصاحبه

نمونه سوالات مصاحبه

مدیران مدارس

احکام و معارف مصاحبه

بازخوانی، ویرایش و تکمیل محتوای منبع
پرسش‌های تفکیک‌شده همراه با پاسخ

بخش ۲ | ۹۱ پرسش و پاسخ

ویرایش اصلاح‌شده دیجی‌نامه
فونت یکان بخ • فهرست پیونددار • منابع تکمیلی

ویرایش و بررسی منابع: ۱۱ آبان ۱۴۰۵

فهرست مطالب

تقلید و مفاهیم پایهٔ احکام ۳
طهارت، وضو، غسل و تیمم ۴
نماز و اجزای آن ۷
نماز مسافر، نماز آیات و جمعه ۱۰
روزه و احکام سفر ۱۱
خمس، زکات و معارف ۱۳
مرور تکمیلی احکام نماز ۱۴
منابع و یادداشت تدوین ۱۸

تقلید و مفاهیم پایهٔ احکام

پرسش ۱ در چه موضوعاتی می‌توان تقلید کرد؟

پاسخ: تقلید در احکام عملی دین، برای کسی است که مجتهد نیست و به احتیاط معتبر هم عمل نمی‌کند. باورهای بنیادی مانند توحید و نبوت باید بر پایهٔ شناخت و اطمینان شکل بگیرند؛ تقلید در فروع عملی را نباید با پذیرش بی‌دلیل اصول اعتقادی یکی دانست.

پرسش ۲ تفاوت ولی‌فقیه و مرجع تقلید چیست؟

پاسخ: مرجع تقلید، فقیهی است که واجد شرایط مرجعیت است و مقلدان در احکام عملی از فتوای او پیروی می‌کنند. ولی‌فقیه، در چارچوب نظریه و ساختار حقوقی جمهوری اسلامی، مسئولیت رهبری و ادارهٔ عمومی را دارد. این دو عنوان از نظر کارکرد یکسان نیستند و قانون اساسی برای رهبری شرایط مشخصی تعیین کرده است.

پرسش ۳ در جزوه، ضرورت ولایت فقیه در عصر غیبت چگونه توضیح داده شده است؟

پاسخ: استدلال منبع بر تداوم نیاز جامعه به قانون، اجرای احکام اجتماعی و وجود مسئولیت ادارهٔ عمومی تکیه دارد. در بخش نقلی، به توقیع منسوب به امام مهدی، مقبولهٔ عمر بن حنظله و روایت «اللهم ارحم خلفائی» استناد شده است. این‌ها بیان یک دیدگاه فقه سیاسی‌اند؛ بررسی اعتبار و دلالت روایات، بحث تخصصی جداگانه‌ای است.

پرسش ۴ احکام تکلیفی بر چند قسم‌اند؟

پاسخ: پنج قسم: واجب، یعنی انجام‌دادن آن لازم است؛ حرام، یعنی ترک آن لازم است؛ مستحب، یعنی انجام آن رجحان دارد؛ مکروه، یعنی ترک آن رجحان دارد؛ و مباح، یعنی اصل انجام و ترک آن مجاز است. نمونهٔ روشن واجب، نمازهای واجب است.

پرسش ۵ واجب عینی و واجب کفایی چه تفاوتی دارند؟

پاسخ: واجب عینی، تکلیف هر فرد واجد شرایط است و انجام آن توسط دیگران، تکلیف او را برنمی‌دارد؛ مانند نماز روزانه. واجب کفایی، اگر به مقدار لازم توسط افراد واجد شرایط انجام شود، از دیگران برداشته می‌شود؛ مانند برخی امور مربوط به تجهیز و دفن میت.

طهارت، وضو، غسل و تیمم

پرسش ۶ آب مضاف چیست؟

پاسخ: آبی که عرفاً نام «آب» به‌تنهایی برآن صدق نمی‌کند؛ مانند گلاب یا آب‌میوه. همچنین آبی که با ماده‌ای چنان مخلوط شده باشد که دیگرآب معمولی به شمار نیاید. آب مضاف، برای وضو و غسل و تطهیر شرعی کاربرد آب مطلق را ندارد.

پرسش ۷ آب مطلق چیست؟

پاسخ: آبی که در عرف، بدون افزودن نام ماده‌ای دیگر، «آب» نامیده می‌شود؛ مانند آب معمولیِ نوشیدنی یا آب رودخانه. وجود مقدار متعارف املاح، به‌تنهایی آن را مضاف نمی‌کند.

پرسش ۸ آب مطلق در تقسیم متداول فقهی چه اقسامی دارد؟

پاسخ: آب کر، آب قلیل، آب جاری، آب باران و آب چاه. هر قسم، شرایط و احکام ویژه‌ای دارد و صرف حرکت‌کردن آب در یک ظرف، آن را آب جاریِ فقهی نمی‌کند.

پرسش ۹ آب کر چیست و مقدار آن چقدر است؟

پاسخ: آبی است که به حد مقرر فقهیِ کر رسیده باشد. در توضیح‌المسائل آقای سیستانی، حدود ۳۸۴ لیتر ذکر شده است. عدد و واحدِ آسیب‌دیده در نسخهٔ قدیمی نباید تکرار شود؛ برای عمل، مقدار مقرر در رسالهٔ مرجع خود را ملاک قرار دهید.

پرسش ۱۰ کر بودن آب چگونه ثابت می‌شود؟

پاسخ: از راه یقین یا اطمینان معتبر، و نیز راه‌های شرعیِ بیان‌شده در رساله؛ برای مثال، خبر دو فرد عادل. دربارهٔ خبرِ صاحب آب یا یک فرد مورد اعتماد، جزئیات فتوا و حصول اطمینان باید رعایت شود.

پرسش ۱۱ آب قلیل چیست؟

پاسخ: آبی که از زمین نمی‌جوشد و مقدارش کمتر از کر است. تماس آن با نجاست و حکم آب جداشده از شست‌وشو، شرایط خاص خود را دارد؛ آب قلیل را نباید در همهٔ احکام با آب کر یکسان دانست.

پرسش ۱۲ آب جاری چیست؟

پاسخ: در تعریف فقهیِ مورد استناد، آبی با منبع طبیعی و جریان و استمرار عرفی است؛ مانند آب چشمه یا رودخانه با شرایط مقرر. صرف ریختن آب از یک ظرف، به‌تنهایی عنوان آب جاری را ایجاد نمی‌کند.

پرسش ۱۳ نجاسات کدام‌اند؟

پاسخ: در فقه امامیه، مواردی مانند ادرار و مدفوعِ دارای شرایط نجاست، منی، مردار، خون، سگ، خوک، شراب، فقاع و کافر با تعریف و تفصیل فقهی مطرح‌اند. تعداد و برخی مصداق‌ها، از جمله عرق شتر نجاست‌خوار، باید با رسالهٔ مرجع تطبیق داده شود؛ هر ترشح یا هر حیوانی نجس نیست.

پرسش ۱۴ مطهرات چیستند؟

پاسخ: چیزها یا وضعیت‌هایی که با شرایط مقرر موجب پاکی می‌شوند؛ مانند آب، زمین، آفتاب، استحاله، انقلاب، انتقال، اسلام، تبعیت، برطرف‌شدن عین نجاست، غایب‌شدن مسلمان و استبرای حیوان نجاست‌خوار. فهرست و شرایط دقیق را از رساله بخوانید؛ صرف نام‌بردن، برای اجرای حکم کافی نیست.

پرسش ۱۵ وضوی صحیح چه شرایطی دارد؟

پاسخ: آب باید پاک، مطلق و استفاده از آن مجاز باشد؛ مانع رسیدن آب وجود نداشته باشد؛ شستن و مسح‌کردن با نیت قربت، ترتیب و پیوستگی لازم انجام شود؛ وقت کافی و توان انجام تکلیف وجود داشته باشد و استفاده از آب زیان معتبر نداشته باشد. شرایط ظرف، محل و ضرورت کمک‌گرفتن نیز تفصیل فقهی دارد.

پرسش ۱۶ اگر شک کنیم وضو گرفته‌ایم یا نه، وظیفه چیست؟

پاسخ: اگر اصل وضوگرفتن مشکوک باشد، باید برای عملی که وضو لازم دارد، وضو گرفت. این حالت با شک در باطل‌شدن وضویی که یقیناً گرفته شده، تفاوت دارد.

پرسش ۱۷ اگر در بین نماز شک کنیم وضو گرفته‌ایم یا نه، چه می‌کنیم؟

پاسخ: در فرض عادی که اصل وضوگرفتن معلوم نیست، نمی‌توان نماز را با وضوی نامعلوم ادامه داد؛ باید مطابق رساله، وضو گرفت و نماز را دوباره خواند. حکم فرد کثیرالشک یا دارای وضعیت ویژه را جدا بررسی کنید.

پرسش ۱۸ اگر پس از نماز شک کنیم وضو گرفته‌ایم یا نه، حکم چیست؟

پاسخ: حکم نماز گذشته به شرایط شک و احتمال توجه هنگام نماز بستگی دارد. در فرض متداولِ جریان قاعدهٔ فراغ، نماز گذشته صحیح است؛ ولی برای نماز بعد باید وضو گرفت. این پاسخ را با جزئیات رساله تطبیق دهید.

پرسش ۱۹ اگر بدانیم وضو باطل شده، اما ندانیم پیش از نماز بوده یا پس از آن، چه می‌کنیم؟

پاسخ: در فرض متعارف، نماز خوانده‌شده محکوم به صحت است؛ اما برای نماز بعد باید وضعیت طهارت را احراز کرد. اگر اکنون یقین به نداشتن وضو داریم، وضو لازم است.

پرسش ۲۰ جبیره چیست؟

پاسخ: پوششی مانند باند یا گچ که بر زخم یا شکستگی قرار می‌گیرد، و گاهی دارویی که روی زخم مانده است. حکم وضو یا غسلِ جبیره به محل، اندازهٔ پوشش، امکان برداشتن و زیان آب بستگی دارد.

پرسش ۲۱ غسل‌های واجب کدام‌اند؟

پاسخ: غسل جنابت، حیض، نفاس، استحاضه در موارد مقرر، مس میت و غسل میت از موارد مشهورند. غسل ممکن است با نذر یا سبب شرعی دیگر نیز لازم شود. هرکدام، سبب و شرایط ویژهٔ خود را دارد.

پرسش ۲۲ غسل به چه روش‌هایی انجام می‌شود؟

پاسخ: دو روش مشهور، ترتیبی و ارتماسی است. در غسل ترتیبی، شستن سر و گردن بر بدن مقدم است؛ در غسل ارتماسی، فروبردن بدن در آب با شرایط مقرر انجام می‌شود. دربارهٔ ترتیب دو طرف بدن و کیفیت ارتماس، فتوای مرجع ملاک است.

پرسش ۲۳ نماز میت چند تکبیر دارد؟

پاسخ: پنج تکبیر دارد و میان آن‌ها دعاها و شهادت‌های مقرر خوانده می‌شود. نماز میت، رکوع و سجودِ نمازهای روزانه را ندارد.

پرسش ۲۴ تیمم چگونه انجام می‌شود؟

پاسخ: با نیت، کف دو دست را بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است می‌زنیم؛ سپس با کیفیت مقرر بر پیشانی و دو طرف آن، و پس از آن بر پشت دست راست و پشت دست چپ مسح می‌کنیم. حدود مسح و تعداد ضربه‌ها را مطابق فتوای مرجع انجام دهید.

نماز و اجزای آن

پرسش ۲۵ مهم‌ترین نمازهای واجب کدام‌اند؟

پاسخ: نمازهای روزانه، نماز آیات، نماز میت، نماز طواف واجب و نمازهایی که به سبب معتبر مانند نذر یا اجاره لازم می‌شوند. تکلیف قضای نماز والدین برای فرزند بزرگ‌تر، شرایط و اختلاف فتوا دارد و نباید بدون ذکر شرایط تعمیم داده شود.

پرسش ۲۶ نماز غفیله چیست؟

پاسخ: نماز مستحب دو رکعتی است که در فاصلهٔ مغرب و عشا با قرائت و دعای مخصوص خوانده می‌شود. برای اجرای درست، متن آیات و دعای آن را از منبع معتبر همراه داشته باشید.

پرسش ۲۷ لباس نمازگزار چه شرایطی دارد؟

پاسخ: پاک و مباح باشد و شرایط مربوط به اجزای حیوان، پوشاندن بدن و موارد اختصاصی مردان، مانند ابریشم خالص و طلاباف، رعایت شود. استثناهای نجاستِ بخشوده‌شده در نماز و جزئیات هر شرط، در رساله آمده است.

پرسش ۲۸ واجبات نماز کدام‌اند؟

پاسخ: در تقسیم مشهور، یازده مورد: نیت، قیام، تکبیرةالاحرام، قرائت، ذکر، رکوع، سجود، تشهد، سلام، ترتیب و موالات. اهمیت و حکم فراموشی همهٔ این اجزا یکسان نیست.

پرسش ۲۹ واجبات رکنی و غیررکنی چه تفاوتی دارند؟

پاسخ: ترک عمدیِ واجب، نماز را دچار اشکال می‌کند. در ارکان، کم‌کردن و در موارد مقرر زیادکردن، حتی از روی سهو، می‌تواند موجب بطلان باشد؛ ولی فراموشیِ واجب غیررکنی، بسته به مورد، ممکن است قابل جبران باشد. هر حالت باید با حکم همان جزء بررسی شود.

پرسش ۳۰ ارکان نماز کدام‌اند؟

پاسخ: در بیان مشهور: نیت، تکبیرةالاحرام، قیام هنگام تکبیرةالاحرام و قیام متصل به رکوع، رکوع و دو سجدهٔ یک رکعت. منظور از دو سجده، مجموع آن‌ها در یک رکعت است؛ حکم فراموشی یک سجده با ترک هر دو یکسان نیست.

پرسش ۳۱ چه کارهایی نماز را باطل می‌کند؟

پاسخ: از موارد مهم، ازبین‌رفتن طهارت، انحراف از قبله با شرایط مقرر، سخن‌گفتن عمدی، خندهٔ صدادار عمدی، خوردن و آشامیدنِ برهم‌زنندهٔ صورت نماز و نقص یا افزایشِ مبطل در اجزاست. دربارهٔ گریه، حرکت، شک و دیگر موارد، عمد و سهو و شرایط فرد در حکم اثر دارند.

پرسش ۳۲ شک‌های نماز چه دسته‌هایی دارند؟

پاسخ: به‌صورت آموزشی، سه گروه: شک‌های باطل‌کننده، شک‌هایی که نباید به آن‌ها اعتنا کرد و شک‌های صحیحِ دارای دستور جبران. شمار جزئیِ صورت‌ها، بدون شناخت شرایط هرکدام، برای پاسخ عملی کافی نیست.

پرسش ۳۳ نمونه‌های شک باطل‌کنندهٔ نماز چیست؟

پاسخ: در فرض عادی، شک پایدار در شمار رکعت‌های نماز دو یا سه رکعتی، و بعضی شک‌ها در نماز چهار رکعتی پیش از کامل‌شدن محل مقررِ دو سجده، از موارد مهم‌اند. ابتدا باید مکث و بررسی لازم انجام شود؛ شک گذرا یا قابل برطرف‌شدن را فوراً مبطل ندانید.

پرسش ۳۴ اگر شک باطل‌کننده پیش آمد، آیا باید فوراً نماز را رها کرد؟

پاسخ: خیر. نخست به اندازه‌ای که برای روشن‌شدن وضعیت لازم است بررسی می‌کنیم. اگر شک معتبر و پایدارِ مبطل باقی ماند، مطابق حکم رساله عمل می‌کنیم. حدس زدن شمار رکعت‌ها یا تکرار بی‌ضابطهٔ نماز، جایگزین حکم نیست.

پرسش ۳۵ به چه شک‌هایی نباید اعتنا کرد؟

پاسخ: از موارد مشهور، شک پس از گذشتن محل جزء، شک پس از پایان نماز، شک پس از وقت، شک کثیرالشک، و شک امام یا مأموم در شمار رکعت‌ها در صورت اتکای معتبر به دیگری است. شک در نماز مستحب نیز احکام جداگانه دارد.

پرسش ۳۶ شک صحیح چیست؟

پاسخ: شکی است که با رعایت شرایط، نماز را می‌توان ادامه داد و دستور جبران مانند نماز احتیاط را انجام داد؛ این صورت‌ها عمدتاً در نماز چهار رکعتی مطرح می‌شوند. برای پاسخ عملی باید دقیقاً مشخص شود شک بین کدام رکعت‌ها و در چه مرحله‌ای رخ داده است.

پرسش ۳۷ نماز احتیاط چیست؟

پاسخ: نمازی است که در برخی شک‌های صحیح، برای جبران احتمال کمبود رکعت خوانده می‌شود. تعداد رکعت و ایستاده یا نشسته‌بودن آن به نوع شک بستگی دارد.

پرسش ۳۸ نماز احتیاط چگونه خوانده می‌شود؟

پاسخ: پس از نماز اصلی و بدون فاصلهٔ ناسازگار با حکم، نیت و تکبیر انجام می‌شود؛ حمد، رکوع و دو سجده خوانده می‌شود و با رعایت شمار رکعتِ لازم، تشهد و سلام انجام می‌گیرد. سوره و قنوت ندارد؛ کیفیت قرائت مطابق رساله است.

پرسش ۳۹ کدام نماز، سوره و قنوت ندارد و نیتش به زبان گفته نمی‌شود؟

پاسخ: نماز احتیاط. قرائت حمد در آن مطابق دستور رساله آهسته است. نیت قلبی در دیگر نمازها نیز کافی است؛ این ویژگی به معنای لزوم گفتنِ نیت در نمازهای دیگر نیست.

پرسش ۴۰ سجدهٔ سهو در چه مواردی لازم می‌شود؟

پاسخ: مواردی مانند سخن‌گفتن سهوی و بعضی صورت‌های شک یا فراموشی، با شرایط مقرر، سجدهٔ سهو دارند. فهرستِ موارد وجوب یا احتیاط واجب، بین مراجع یکسان نیست؛ فراموشی سجده یا تشهد را با حکم اختصاصی همان مورد بررسی کنید.

پرسش ۴۱ در موارد احتیاط واجبِ سجدهٔ سهو چه باید کرد؟

پاسخ: یا مطابق احتیاط عمل می‌شود، یا با رعایت ضوابط رجوع، به فتوای مجتهد واجد شرایط بعدی مراجعه می‌شود. نمی‌توان صرفاً چون عبارت «احتیاط» آمده، آن را اختیاری دانست.

پرسش ۴۲ سجدهٔ سهو چگونه انجام می‌شود؟

پاسخ: پس از سلام نماز، نیت می‌کنیم و دو سجده را با نشستن میان آن‌ها انجام می‌دهیم؛ سپس تشهد و سلام مقرر خوانده می‌شود. از ذکرهای مشهور، «بِسمِ اللهِ وَبِاللهِ، السَّلامُ عَلَیکَ أَیُّهَا النَّبِیُّ وَرَحمَةُ اللهِ وَبَرَکاتُهُ» است. شرایط و ذکر لازم را با رساله تطبیق دهید.

نماز مسافر، نماز آیات و جمعه

پرسش ۴۳ مسافر نماز خود را چگونه می‌خواند؟

پاسخ: اگر شرایط شرعیِ سفر و قصر برقرار باشد، نماز ظهر، عصر و عشا را دو رکعت می‌خواند. نماز صبح و مغرب به همان شمار رکعتِ اصلی باقی می‌مانند.

پرسش ۴۴ شرایط مهم شکسته‌شدن نماز مسافر چیست؟

پاسخ: رسیدن سفر به مسافت شرعی، قصدِ لازم و باقی‌ماندن بر آن، قطع‌نشدن سفر با وطن یا اقامت مقرر، حرام‌نبودن سفر و نداشتن وضعیتِ تمام‌خواندن مانند برخی سفرهای شغلی مطرح‌اند. حد ترخص و موضوع کثیرالسفر نیز باید طبق فتوای مرجع بررسی شود.

پرسش ۴۵ نماز آیات در چه مواردی واجب می‌شود؟

پاسخ: خورشیدگرفتگی و ماه‌گرفتگی، حتی اگر جزئی باشند، از موارد آن‌اند. دربارهٔ زلزله و حوادث ترس‌آور دیگر، وجوب یا احتیاط و شرایطِ ترس عمومی در فتاوا تفصیل دارد. نباید هر رعد و برق عادی را بدون بررسی، سبب وجوب دانست.

پرسش ۴۶ نماز آیات چند رکعت و چند رکوع دارد؟

پاسخ: دو رکعت دارد و در هر رکعت پنج رکوع انجام می‌شود؛ در مجموع ده رکوع. هر رکعت پس از رکوع پنجم، دو سجده دارد.

پرسش ۴۷ نماز آیات چگونه خوانده می‌شود؟

پاسخ: در روش ساده، پس از نیت و تکبیر، حمد و یک سوره خوانده و رکوع انجام می‌شود؛ این کار پنج بار تکرار می‌شود، سپس دو سجده انجام می‌گیرد. رکعت دوم نیز همین‌گونه است و با تشهد و سلام پایان می‌یابد. روش تقسیم سوره هم با شرایط مقرر صحیح است.

پرسش ۴۸ نماز جمعه چند رکعت است؟

پاسخ: دو رکعت است و پیش از آن دو خطبه خوانده می‌شود. برای صحت و کفایت آن از نماز ظهر، شرایط شرعیِ نماز جمعه باید برقرار باشد.

پرسش ۴۹ نماز جمعه چند قنوت دارد؟

پاسخ: دو قنوتِ مستحب دارد: یکی پیش از رکوع رکعت اول و دیگری پس از رکوع رکعت دوم.

پرسش ۵۰ آیا پس از نماز جمعه باید نماز ظهر هم خواند؟

پاسخ: اگر نماز جمعه با شرایط معتبر و مطابق فتوای مرجع صحیح باشد، از نماز ظهر کفایت می‌کند. توصیهٔ احتیاطی احتمالی را نباید برای همهٔ افراد به‌عنوان وجوب عمومی بیان کرد.

پرسش ۵۱ اگر یک نماز چهار رکعتی قضا شده باشد، اما ندانیم ظهر بوده یا عصر یا عشا، چه می‌کنیم؟

پاسخ: در فرض متداول، یک نماز چهار رکعتی به نیتِ نمازی که بر عهده مانده کافی است؛ لازم نیست نام همان نمازِ نامعلوم را به زبان بیاوریم. کیفیت بلند یا آهسته‌خواندن در این فرض، طبق رساله بررسی می‌شود.

روزه و احکام سفر

پرسش ۵۲ روزه در چه روزهایی حرام است؟

پاسخ: عید فطر و عید قربان از موارد روشنِ روزهٔ حرام‌اند. این پاسخ، فهرست همهٔ روزه‌های حرامِ دارای شرایط ویژه نیست؛ برای مثال، روزهٔ دارای زیان معتبر نیز حکم جدا دارد.

پرسش ۵۳ چه چیزهایی روزه را باطل می‌کند؟

پاسخ: خوردن و آشامیدن عمدی، رابطهٔ جنسی، استمناء، باقی‌ماندن بر جنابت در موارد مقرر، استفراغ عمدی و برخی اعمال دیگر از مبطلات‌اند. دربارهٔ غبار، نسبت‌دادن دروغ به خدا و پیامبر، فروبردن سر در آب و موارد دیگر، تفاوت فتوا وجود دارد؛ فهرست رسالهٔ مرجع خود را ملاک قرار دهید.

پرسش ۵۴ کفارهٔ افطار عمدی روزهٔ رمضان چیست؟

پاسخ: در فرضی که کفاره واجب شده باشد، از راه‌های متداولِ مقرر، اطعام شصت فقیر یا دو ماه روزه با شرایط پیوستگی است. مقدار طعام، نوع کفاره و جمع‌شدن آن با قضا به علت و شرایط افطار بستگی دارد. پرداخت مبلغ دلخواه به هر شخص، لزوماً انجام کفاره نیست.

پرسش ۵۵ سفر در ماه رمضان چه حکمی دارد؟

پاسخ: اصل سفر مجاز است؛ اما حکم روزهٔ مسافر به زمان خروج، مسافت، نوع سفر، قصد اقامت و دیگر شرایط بستگی دارد. دربارهٔ سفر برای فرار از روزه نیز باید فتوای مرجع را رعایت کرد.

پرسش ۵۶ اگر روزه‌دار پس از ظهر سفر کند، تکلیف چیست؟

پاسخ: در فرض متداول، روزهٔ همان روز را کامل می‌کند. شرایط خاص سفر و فتوای مرجع باید رعایت شود.

پرسش ۵۷ اگر روزه‌دار پیش از ظهر سفر کند، تکلیف چیست؟

پاسخ: در سفرِ دارای شرایط افطار، تا رسیدن به حد مقرر حق افطار ندارد و پس از آن، حکم همان سفر اجرا می‌شود. قصد سفر از شب و برخی جزئیات، در فتاوا اثر دارد؛ افطار پیش از حد مجاز می‌تواند مسئولیت شرعی جداگانه ایجاد کند.

پرسش ۵۸ اگر مسافر پیش از ظهر به وطن یا محل اقامت ده‌روزه برسد، چه می‌کند؟

پاسخ: اگر تا آن زمان کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده و دیگر شرایط برقرار باشد، مطابق حکم رساله نیت روزه می‌کند. اگر مفطر انجام داده باشد، حکم قضا و امساک احتمالی را جدا بررسی می‌کند.

پرسش ۵۹ اگر مسافر پس از ظهر به وطن یا محل اقامت برسد، تکلیف چیست؟

پاسخ: در فرض متداول، روزهٔ آن روزِ سفر به‌عنوان روزهٔ صحیح رمضان تحقق پیدا نمی‌کند و قضا لازم می‌شود. این حکم با سفرکردنِ فرد مقیم پس از ظهر، که باید روزه را کامل کند، متفاوت است.

خمس، زکات و معارف

پرسش ۶۰ خمس به چه چیزهایی تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: در ابواب مشهور فقه، سود کسبِ باقی‌مانده از مؤونه، معدن، گنج، مال حلالِ مخلوط با حرام، جواهرات حاصل از غواصی، غنیمت و برخی موارد دیگر مطرح‌اند. تعلق خمس به هر مورد، نصاب و شرایط خود را دارد؛ هر درآمدی در همان لحظهٔ دریافت، بدون بررسی مؤونه، مشمول پرداخت یکسان نیست.

پرسش ۶۱ خمس چگونه تقسیم می‌شود؟

پاسخ: در تقسیم مشهور، سهم امام و سهم سادات. مصرف و پرداخت هر سهم باید با رعایت شرایط فقهی و اجازه‌های لازم انجام شود. صرف سیادتِ شخص یا خیرخواهانه‌بودن یک هزینه، برای مصرف مجاز کافی نیست.

پرسش ۶۲ زکات اموال به چه مواردی تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: در بیان مشهور، گندم، جو، خرما، کشمش، طلا، نقره، شتر، گاو و گوسفند؛ با شرایط و نصاب‌های مقرر. دربارهٔ بعضی مصداق‌های دیگر و نوع پول یا دارایی، باید فتوای مرجع بررسی شود.

پرسش ۶۳ مصارف زکات چیست؟

پاسخ: در تقسیم قرآنی، هشت عنوان: فقیر، مسکین، کارگزاران زکات، مؤلفة‌القلوب، آزادسازی بردگان، بدهکارانِ واجد شرایط، راه خدا و درراه‌ماندگان. تحقق هر عنوان و اجازهٔ مصرف، شرایط فقهی دارد.

پرسش ۶۴ زکات فطره بر چه کسی واجب است؟

پاسخ: بر فرد واجد شرایط مقرر در غروب شب عید فطر، برای خود و نان‌خورهای مشمول. مقدار متداول برای هر نفر، یک صاع، حدود سه کیلوگرم، از قوت‌های مجاز یا قیمت معتبر آن است. شرایط فقر، نان‌خوری، زمان پرداخت و مستحق باید رعایت شود.

پرسش ۶۵ اصول اعتقادی در آموزش رایج شیعه کدام‌اند؟

پاسخ: توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد. در تقسیم اصطلاحیِ دقیق‌تر، توحید، نبوت و معاد از اصول دین و عدل و امامت از اصول مذهب شیعه شمرده می‌شوند.

پرسش ۶۶ فروع دین در شمارش آموزشیِ مشهور کدام‌اند؟

پاسخ: نماز، روزه، خمس، زکات، حج، جهاد، امر به معروف، نهی از منکر، تولی و تبری. احکام عملی فقط به این ده عنوان خلاصه نمی‌شوند؛ این‌ها عنوان‌های کلیِ مشهورند.

پرسش ۶۷ چرا اصول اعتقادی را تحقیقی می‌دانند؟

پاسخ: چون فرد باید در حد توان خود با دلیل و شناخت به باور و اطمینان برسد. تکرار نام یک اصل، بدون درک معنا، همان شناخت اعتقادی نیست.

پرسش ۶۸ آیا در همهٔ فروع دین فقط تقلید مطرح است؟

پاسخ: مجتهد به نظر اجتهادی خود عمل می‌کند؛ غیرمجتهد، در صورت نداشتن علم لازم، از راه تقلید معتبر یا احتیاطِ صحیح عمل می‌کند. بنابراین عبارت دقیق‌تر، «تقلید یا احتیاط برای غیرمجتهد» است.

پرسش ۶۹ تولی به چه معناست؟

پاسخ: در بیان اعتقادی شیعه، دوستی و پیوند با خدا، پیامبر و اولیای الهی و همراهی با ارزش‌های حق. نمود حرفه‌ای آن باید با اخلاق، عدالت و احترام به حقوق دیگران سازگار باشد.

پرسش ۷۰ تبری به چه معناست؟

پاسخ: بیزاری از ظلم و دشمنی با حق در چارچوب باور دینی. این مفهوم، مجوز توهین، تبعیض یا خشونت علیه انسان‌ها نیست و نباید جایگزین رعایت حقوق قانونی و اخلاقی شود.

مرور تکمیلی احکام نماز

پرسش ۷۱ کدام نمازهای مسافر شکسته می‌شوند؟

پاسخ: ظهر، عصر و عشا، در صورت تحقق شرایط قصر، دو رکعت خوانده می‌شوند. صبح دو رکعت و مغرب سه رکعت باقی می‌ماند.

پرسش ۷۲ مسافت شرعیِ سفر چقدر است؟

پاسخ: هشت فرسخ شرعی با شرایط مقرر. معادل کیلومتری در فتاوا یکسان نیست؛ برای نمونه، در منبع رسمی آقای سیستانی حدود ۴۴ کیلومتر ذکر شده است. عددِ یک رساله را بدون ذکر مبنا، به همهٔ مراجع نسبت ندهید.

پرسش ۷۳ حکم روزهٔ کسی که پس از ظهر سفر می‌کند چیست؟

پاسخ: در فرض متداولِ بیان‌شده در رساله، باید روزهٔ آن روز را کامل کند. خروج پس از ظهر را با رسیدن مسافر به وطن پس از ظهر اشتباه نگیرید.

پرسش ۷۴ مسافر نماز مغرب را چند رکعت می‌خواند؟

پاسخ: سه رکعت؛ نماز مغرب به سبب سفر، دو رکعت نمی‌شود.

پرسش ۷۵ نماز عصرِ مسافر چند رکعت است؟

پاسخ: در صورت برقرار بودن شرایط قصر، دو رکعت؛ در غیر این صورت، چهار رکعت.

پرسش ۷۶ نمازهای واجب روزانه کدام‌اند؟

پاسخ: صبح، ظهر، عصر، مغرب و عشا. شمار رکعتِ غیرمسافر به ترتیب دو، چهار، چهار، سه و چهار است.

پرسش ۷۷ اگر رکن نماز از روی سهو کم یا زیاد شود، چه حکمی دارد؟

پاسخ: ترک رکن و افزایشِ مبطلِ آن می‌تواند نماز را باطل کند، ولی جزئیات هر رکن و استثناهای آن یکسان نیست. برای مثال، حکم فراموشی یک سجده را نباید حکم ترکِ مجموع دو سجده دانست.

پرسش ۷۸ نماز نافله چیست؟

پاسخ: نماز مستحب. بخشی از نافله‌ها با نمازهای روزانه ارتباط دارند و نماز شب نیز از نمازهای مستحب مشهور است.

پرسش ۷۹ نافله‌های شبانه‌روز در شمارش مشهور چند رکعت‌اند؟

پاسخ: در شمارش مشهورِ روزهای عادی، ۳۴ رکعت. نافلهٔ عشا در شمارشِ ثواب، یک رکعت محسوب می‌شود، هرچند معمولاً دو رکعت نشسته خوانده می‌شود؛ جمعه و وضعیت سفر احکام جدا دارند.

پرسش ۸۰ کدام نماز ده رکوع دارد؟

پاسخ: نماز آیات؛ دو رکعت و در هر رکعت پنج رکوع.

پرسش ۸۱ کدام نماز در روش مشهور، نه قنوت دارد؟

پاسخ: نماز عید فطر و عید قربان؛ در رکعت اول پنج و در رکعت دوم چهار قنوت، با کیفیت و شرایط مقرر.

پرسش ۸۲ اگر تشهد یا یک سجده فراموش شود، چه می‌کنیم؟

پاسخ: محل یادآوری تعیین‌کننده است. پیش از ورود به رکن بعدی، ممکن است بازگشت و انجام جزء لازم باشد؛ پس از آن، حکم قضا و سجدهٔ سهو طبق مورد و فتوای مرجع اجرا می‌شود. پاسخِ یکسان برای همهٔ حالت‌ها دقیق نیست.

پرسش ۸۳ اگر در رکعت‌های نماز صبح یا مغرب شک کنیم، چه می‌کنیم؟

پاسخ: اگر پس از بررسی لازم، شکِ معتبر و پایدار باقی بماند، در فرض عادی نماز باطل است. شک کثیرالشک یا اتکا به امام جماعت، قواعد ویژه دارد.

پرسش ۸۴ نام دو روز مشهورِ روزهٔ حرام چیست؟

پاسخ: عید فطر و عید قربان. سایر مواردِ دارای شرایط ویژه باید جدا بررسی شوند.

پرسش ۸۵ اذان و اقامه چه تفاوتی دارند؟

پاسخ: در روش مشهور، اذان ۱۸ جمله و اقامه ۱۷ جمله دارد؛ در اقامه، «قَد قامَتِ الصَّلاة» دو بار افزوده می‌شود، تکبیر آغازین دو بار و تهلیل پایانی یک بار است. برای اجرا، متن کامل هر دو را به ترتیب بخوانید.

پرسش ۸۶ تسبیحات حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها چگونه است؟

پاسخ: ۳۴ بار «الله‌اکبر»، ۳۳ بار «الحمدلله» و ۳۳ بار «سبحان‌الله»؛ در مجموع ۱۰۰ ذکر.

پرسش ۸۷ تسبیحات اربعه چیست؟

پاسخ: «سُبحانَ اللهِ وَالحَمدُ للهِ وَلا إِلهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكبَرُ». شمار تکرار لازم در رکعت سوم و چهارم را مطابق فتوای مرجع رعایت کنید.

پرسش ۸۸ غلات اربعه که زکات دارند کدام‌اند؟

پاسخ: گندم، جو، خرما و کشمش؛ با تحقق شرایط و نصاب مقرر.

پرسش ۸۹ وضوی جبیره در چه وضعیتی مطرح می‌شود؟

پاسخ: هنگامی که در اعضای وضو زخم، شکستگی یا پوشش درمانی وجود دارد و برداشتن یا شستنِ آن با مشکل یا زیان معتبر همراه است. در بعضی وضعیت‌ها تیمم یا جمع تکلیف مطرح می‌شود؛ صرف داشتن باند، حکم یکسانی ایجاد نمی‌کند.

پرسش ۹۰ کمترین تعداد برای نماز جماعت چند نفر است؟

پاسخ: در فرض متداول، دو نفر: یک امام و یک مأموم، با دیگر شرایط صحت جماعت. نماز جمعه، حکم تعدادِ جداگانه‌ای دارد.

پرسش ۹۱ کمترین تعداد برای تشکیل نماز جمعه چند نفر است؟

پاسخ: در فتوای مورد استناد، پنج نفر با احتساب امام جمعه از شرایط تشکیل است؛ شرط‌های دیگرِ نماز جمعه نیز باید برقرار باشند. این عدد را با نصابِ وجوب عینی یا دیگر بحث‌های فقهی خلط نکنید.

منابع و یادداشت تدوین

این ویرایش بر پایه بازخوانی کل فایل ۷۴ صفحه‌ای ارسالی تدوین شده است. متن‌ها ویرایش و دسته‌بندی شده‌اند، پرسش و پاسخ از هم جدا شده و پاسخ‌های ناقص یا فاقد پاسخ با متن آموزشی تکمیل شده‌اند. «پاسخ پیشنهادی» پاسخ افزوده یا الگوی تمرین است و نقل لفظ‌به‌لفظ منبع نیست. پاسخ‌های این مجموعه تضمین قبولی یا اعلام سؤال‌های قطعی مصاحبه نیستند.

احکام فقهی با استفاده از منابع رسمی بازبینی شده‌اند؛ در موارد اختلاف فتوا یا وابستگی به شرایط، رساله و استفتای مرجع تقلید خود فرد ملاک عمل است. نمونه عددهای آب کر و مسافت سفر با نام مبنای فتوا آمده‌اند.

فهرست منابع بررسی‌شده

فایل ارسالی «سوالات مصاحبه حضوری انتصاب مدیران مدارس»

منبع اصلی، ۷۴ صفحه؛ مبنای بازخوانی و ترتیب موضوعات

رساله و استفتائات رسمی آیت‌الله سیستانی

sistani.org • ابواب تقلید، طهارت، نماز، روزه، خمس و زکات

توضیح‌المسائل؛ احکام آب‌ها

sistani.org • مقدار آب کر و احکام طهارت

متن قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

shora-gc.ir • پایگاه رسمی شورای نگهبان

تاریخ بررسی منابع و تدوین این ویرایش: ۱۱ آبان ۱۴۰۵، برابر با ۲ نوامبر ۲۰۲۶.